

3. ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ – ΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ, ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ (σύντομη περιγραφή σε μια-δυο παραγράφους, σε συνεργασία προδημοτικής, δημοτικής και γυμνασίου-λυκείου, με διαφοροποιήσεις κατά επίπεδο εκπαίδευσης)

Η γλωσσική αγωγή και η διδασκαλία της γλώσσας εκτείνονται στη διαχρονική και συγχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας, όπως αυτή πραγματώνεται στο ελληνοκυπριακό πλαίσιο και στον ευρύτερο ελληνόφωνο χώρο. Ως εκ τούτου, λαμβάνουν υπόψη ότι η γλώσσα αποτελεί το βασικό μέσο επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους, το οποίο χαρακτηρίζεται από ποικιλία, εξελίσσεται διαχρονικά και διαφοροποιείται συγχρονικά. Επιπλέον, λαμβάνουν υπόψη ότι στη γλώσσα και μέσα από αυτήν αντικατοπτρίζονται και δομούνται, αντίστοιχα, στοιχεία του ανθρώπινου νου, της ιστορίας, του πολιτισμού και της κουλτούρας του κάθε λαού, καθώς επίσης και η κοινωνική πραγματικότητα (θέσεις, ταυτότητες, αξίες, κοινωνικές σχέσεις).

Με βάση τα πιο πάνω, προκύπτει ότι η γλώσσα είναι ταυτόχρονα:

- ένα σύστημα σημείων που διέπεται από κανόνες (γλώσσα ως δομή) και στην πραγμάτωσή του διασυνδέεται και συνυπάρχει με άλλους σημειωτικούς τρόπους (εικόνα, ήχο, αλλά και στάση σώματος, χειρονομίες κ.λπ.)
- ένα δυναμικό μέσο επικοινωνίας και δράσης που κάθε φορά εντάσσεται, προσαρμόζεται με και διαμορφώνει συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, όπου και επιτελεί συγκεκριμένους στόχους (γλώσσα ως λειτουργία)
- προϊόν και μέσο κατασκευής της κοινωνικής πραγματικότητας (γλώσσα ως σύστημα ιδεών και αξιών).

Οι ποικίλες συλλειτουργούσες διαστάσεις της γλώσσας αιτιολογούν και υποστηρίζουν τη δεδομένη, σήμερα, μετάβαση από τον αλφαριθμητισμό προς τον γραμματισμό, μέσα από πρακτικές που προϋποθέτουν τη χρήση κειμένων σε διάφορα επικοινωνιακά και κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια, για την επίτευξη προσωπικών, επικοινωνιακών και κοινωνικών στόχων. Οι πρακτικές αυτές, οι οποίες όχι μόνο προϋποθέτουν αλλά και προκύπτουν από τη χρήση τέτοιων κειμένων, έχουν οδηγήσει πλέον στην αντιμετώπιση της γλώσσας τόσο ως αντικείμενο διδασκαλίας, που εστιάζει σε ζητήματα γλωσσικής ενημερότητας και λειτουργίας, όσο και ως μέρους κοινωνικών πρακτικών.

Κύριος σκοπός του γλωσσικού μαθήματος είναι η κατάκτηση μηχανισμών χρήσης της ελληνικής γλώσσας, όπως πραγματώνεται σε διαφορετικές επικοινωνιακές καταστάσεις και περιβάλλοντα, έτσι ώστε οι μαθητές/μαθήτριες να τη χρησιμοποιούν αποτελεσματικά και να εμπλέκονται σε αντίστοιχες μορφές γραμματισμού. Ο κύριος σκοπός του μαθήματος, έτσι, αφορά στην ανάπτυξη και υλοποίηση στόχων για: (α) τη λειτουργική χρήση γλωσσικών φαινομένων και γραμματικών δομών, (β) την αναγνώριση και λειτουργική αξιοποίηση διάφορων κειμενικών ειδών και (γ) την κατανόηση, δόμηση και κριτική διερεύνηση κειμένων (γραπτών, προφορικών, ψηφιακών, οπτικών), που αναπτύσσονται σε ποικίλα κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια. Συμπερασματικά, η συγκεκριμένη στοχοθεσία περιλαμβάνει γλωσσικούς και κειμενικούς στόχους, οι οποίοι καλύπτουν και την κοινωνική διάσταση της γλώσσας και οδηγούν στην κριτική προσέγγισή της.

Αναλυτικότερα, σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας στη δημοτική εκπαίδευση είναι να συμβάλει στη σταδιακή αυτονόμηση των παιδιών, ώστε να κατανοούν και να χειρίζονται επιτυχώς τη γλώσσα ως δομή, λειτουργία και σύστημα ιδεών και αξιών, προσδίδοντας έμφαση στις ποικίλες διαστάσεις της. Επιδιώκεται, επομένως, η ανάπτυξη των παιδιών ως πολυεγγράμματων, μέσα από την αναγνώριση των γνώσεων και εμπειριών τους ως βασικών για την επιτυχία της μαθησιακής διαδικασίας. Ταυτόχρονα, επιδιώκονται η κατάκτηση μηχανισμών αποτελεσματικής χρήσης του γραπτού και του προφορικού λόγου, η κατανόηση και η αξιοποίηση της πολυτροπικότητας και της

πολυδιάστατης φύσης των κειμένων και η δημιουργική και κριτική χρήση της γλώσσας, στη συλλειτουργία της με άλλους σημειωτικούς τρόπους και πόρους, σε μεταβαλλόμενα πλαίσια επικοινωνίας.

Σημαντική θέση στο γλωσσικό μάθημα κατέχει η Λογοτεχνία, με βασικό σκοπό τον λογοτεχνικό γραμματισμό μέσα από την επικοινωνία με σημαντικά και ποιοτικά λογοτεχνικά έργα που καλλιεργούν στο παιδί την εκτίμηση της λογοτεχνίας και του πολιτισμού, την ανάπτυξη της φαντασίας, την ευαισθησία σε καταστάσεις ζωής και τη φιλιαναγνωσία. Η ειδική χρήση του λόγου, οι τεχνικές γραφής και το ιδιαίτερο ύφος διακρίνουν τη διδασκαλία της λογοτεχνίας από τη διδασκαλία της γλώσσας και αντιμετωπίζονται ως μία μορφή γραμματισμού, η οποία συμβάλλει στην ευρύτερη γλωσσική αγωγή των παιδιών, περιλαμβανομένης και της ικανότητάς τους για κριτική διερεύνηση κειμένων.

Επίσης, βασικές όσο και υποστηρικτικές για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών είναι οι ακόλουθες δύο οριζόντιες επιδιώξεις: α) η δημιουργική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), ως διδακτικού μέσου και πρακτικής γραμματισμού (δεδομένης της ευρείας διάδοσης των ψηφιακών και άλλων τεχνολογιών) και β) η διδασκαλία της γλώσσας και του γραμματισμού σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος, με την αξιοποίηση του γενικού ρόλου των δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής κειμένων, αλλά και του ειδικού τους ρόλου, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφοροποιήσεις στις γλωσσικές και μη γλωσσικές επιλογές (π.χ., λεξιλόγιο, κειμενικά είδη, πολυτροπικότητα), λόγω των διαφορετικών σκοπών και διδακτικών πρακτικών των γνωστικών αντικειμένων (π.χ., Μαθηματικών, Φυσικών Επιστημών, Ιστορίας).